

С п е ц и ј а л н и п р и л о г
АРСЕНАЛ 6

PARTNER 2007
Sajam naoružanja
26-29.06.2007.

Пише пуковник др Данко Јовановић
заступник начелника Управе за
одбрамбене технологије

Полазећи од стања наше индустрије, токова у свету и, коначно, стратешког циља наше земље који се односи на укључивање у ЕУ, може се закључити да се у одбрамбеној индустрији мора применити нова доктрина за излазак из кризе. Она се примењује и у другим индустријским гранама и позната је као тотална менаџерска доктрина.

Министарство одбране Републике Србије, заједно са Југоимпортом – СДПР и Београдским сајмом, као покровитељ учествује у припремама трећег сајма произвођача наоружања и војне опреме *Партнер 2007*. Циљ те манифестације, сем промоције домаћих предузећа, јесте да мотивише и иностране произвођаче да дођу на сајам како би се обавестили о могућностима и капацитетима Републике Србије у области производње за одбрамбену индустрију. Претходне две сајамске манифестације, одржане 2004. и 2005. године, показале су да систем одбране и одбрамбена индустрија Србије могу и имају шта да покажу и понуде.

У 2006. години Република Србија је примљена у Програм Партнерство за мир, што је потврда евроатлантске будућности наше земље. Министарство одбране је од тада покренуло низ активности, а у складу са тим и Сектор за материјалне ресурсе Министарства одбране, који спроводи политику планирања одбрамбених материјалних ресурса. Овогодишњи сајам одвија се, дакле, у новим условима.

Министарство одбране, као покровитеља *Партнера 2007*, овластало је Управу за одбрамбене технологије да учествује у припреми те значајне манифестације као стручни орган Сектора у планирању и организовању научноистраживач-

ПАРТНЕРСТВО ДОНОСИ НОВА ПРАВИЛА

ког рада у области одбрамбених технологија. Управа је надлежна је за производњу, организацију и планирање капацитета одбрамбене индустрије у складу са обимом и структуром потреба Војске Србије, те за одржавање и ремонт средстава наоружања и војне опреме (НВО), на начин како је то изражено у стратешко-доктринарним документима.

КОНВЕРЗИЈА

На реализацији дефинисаних задатака Сектор за материјалне ресурсе битним делом својих ресурса оријентисао се на разрешавање питања којима је била оптерећена одбрамбена индустрија претходних година. Те активности представљају наставак настојања консолидовања стања започетог активностима у ранијем периоду. На основу Концепта реструктурисања предузећа из групације „Одбрамбена индустрија“ извршена је конверзија дуговања према Министарству одбране, а заједно са Владом Србије реализован је први круг социјалних програма.

Битно измењени политички, војно-стратешки, техничко-технолошки, економски и социјални фактори довели су до тога да војна индустрија земаља у југоисточној Европи сада функционише у условима својеврсног вакуума, из којег се не може изаћи без темељног истраживања праваца и могућности даљег кретања. Подразумева се да ти излази морају бити позитивно усмерени ка јачању мира, економског развоја, повећања животног стандарда и квалитета живота становништва тих земаља.

Све земље поменутог региона приступиле су или су на путу да приступе програму Партнерство за мир под окриљем На-тоа. То намеће и нека посебна правила у погледу одбрамбених функција и усмеравања развоја те индустрије, а све то усложњава представу о будућој структури и величини војне индустрије. Већ сада се може дати генерална процена да у земљама региона има од 50 до 70 одсто вишка инсталираних капацитета одбрамбене индустрије који треба конвертовати, реконструисати, оспособити за цивилну производњу.

*Топ-хаубица НОРА Б52 К пронашла је
пут на светско тржиште*

Досадашња искуства у светским мерама показују да је пут примена најновијих технологија увек започињао у развојним институцијама одбране, а затим се преносио на кориснике, а после тога у широку комерцијалну производњу. Због ситуације у којој се налазимо, наша настојања су усмерена на покретање пројеката који су од значаја и за Војску и за цивилни сектор. Чине се напори да се са тим пројектима искористе капацитети и ресурси који су на располагању, и да се тако остваре резултати који ће бити од користи и систему одбране. Део остварених прихода омогућиће мања издвајања из буџета, и коришћење недовољно искоришћених постојећих људских и материјалних ресурса Министарства одбране, Војске и Одбрамбене индустрије.

Министарство одбране је формирало радни тим који ће дефинисати правце организационо-статусних промена ових предузећа у циљу њиховог будућег развоја. Транзиција наше одбрамбене индустрије намеће потребу разматрања трендова у технологији у свету, из два разлога: због нашег укључење у ЕУ и ради успостављање међународне сарадње и кооперације.

Структуру успешних организација одбрамбене индустрије конкурентних и компетентних за наше евроатлантске интеграције чини пет елемената који су главни за нову технолошку цивилизацију, и то: маркетинг, менаџмент, иновације, технологије и квалитет.

ТОТАЛНА МЕНАѢРСКА ДОКТРИНА

Анализе радног тима биће засноване на ефикасности производње, програмској оријентацији, садашњем нивоу технолошког развоја и организације предузећа, трендовима у производњи наоружања и војне опреме, искуствима и тенденцијама других земаља, претпостављеном обиму и структури потреба Војске Србије и осталим релевантним показатељима.

У току је и припрема оснивачког акта за образовање Фонда за одбрамбену индустрију. Фонд се оснива за финансирање санације, конверзије, модернизације производних капацитета и увођење нових технологија. Полазећи од стања наше индустрије са једне стране, трендова у свету са друге

стране, и коначно стратешког циља наше земље који се односи на укључивање у ЕУ, може се констатовати да се мора у одбрамбеној индустрији применити нова доктрина за излазак из ове кризе. То је доктрина која је присутна у другим индустријским гранама као тотална менаѢрска доктрина.

На основу свега овога и имајући у виду искуство организација и још увек сачуван стручни и технички потенцијал, постоје оправдана очекивања да одбрамбена индустрија Србије опстане на домаћем тржишту и да се консолидује.

Министарство одбране ће на сајму приказати активности неких од институција и на тај начин представити јасну опредељеност и у пракси указати на досад реализоване реформе. Ту пре свега мислимо на реформе које се исказују резултатима рада Групе за реформе, области војног образовног система, тренутно стање у области научноистраживачких пројеката, активности војног издаваштва, достигнућа у области здравства и активности у области обезбеђења квалитета, стандардизације и метрологије. ■

Снимци: Фото документација ТОЦ-а

ЗАЈЕДНО ЈЕ УСПЕШНИЈЕ

Ове године је Југоимпорт – СДПР, као интегратор наступа српске одбрамбене индустрије, учествовао на два светска сајма NVO – IDEX у Абу Дабију и LAAD у Рио де Жанеиру. Крајем јуна суорганизатор је домаће сајамске манифестације *Партнер 2007*. Њихова је жеља да та манифестација постепено надрасте изложбу са преовлађујућом националном оријентацијом и поприми регионални значај.

Светско тржиште средстава наоружања и војне опреме (НВО), односно *тржиште одбране*, одликује последњих година непрекидно повећавање укупног обима понуде, што се посебно уочава у областима развоја средстава која су по својој намени, концепцији, техничко-технолошким решењима и одликама прилагођена специфичностима и захтевима неких данас актуелних категорија оружаних сукоба различитог интензитета.

То повећање обима понуде подразумева појаву све већег броја развојних модела средстава НВО, која се на тржишту при-

казују у различитим степенима реализације развоја (у виду идејних пројеката, макета, функционалних модела, прототипова, и др.). Расте број произвођача, тј. понуђача средстава НВО појединих категорија, знатно се повећавају достигнута техничка својства, односно перформансе одређених средстава НВО, све је изразитија тежња за заједничким пројектима, и друго.

Све то повећава значај који на глобалном тржишту НВО данас имају промотивне активности, што је и разумљиво када се имају у виду основна својства тржишта – смањење укупног промета, односно обима продаје, уз изузетно повећање укупне по-

нуде у квалитативном смислу, што доводи до стварања високе конкуренције између произвођача. Број светских изложби стално се повећава, укључујући све регионе света, а посебно Блиски и Далеки исток, и Европу. Последњих година се, такође, изразито повећава укупан број излагача на изложбама, посебно на оним глобалних амбиција, као што су IDEX, EUROSATORY, DSEI, и други.

ПОВРАТАК НА ЦИЉНА ТРЖИШТА

По површини сајамског простора, квалитету наступа, садржају презентација, изложбама преовлађују произвођачи из САД, Русије, Израела, Немачке, Велике Британије, Француске Италије, који наступају најчешће груписани на нивоу државе, у виду националних павиљона, односно просторних целина на којима су заступљени заједно произвођачи и институције појединих земаља. Национални павиљони Шпаније, Шведске, Финске, Норвешке, али и Украјине, Белорусије, Пољске и других европских земаља, такође заузимају значајно место на одбрамбеним изложбама, али и када је реч о квалитету понуде и наступа, пре свега у технолошком смислу, оне прате најзначајније произвођаче. Земље у изразитом привредном расту, као што су Кина, Индија, Пакистан, Сингапур, Јужна Кореја, бележе успехе у развоју НВО, а то се огледа у све значајнијој понуди.

Југоимпорт – СДПР почетком ове декаде установио је принцип присуства на глобалном одбрамбеном тржишту као део маркетиншке стратегије, и од 2003. године учествује на четири-пет значајних светских изложби годишње, са тежњом да устали учешће на свакој смотри НВО за коју је оцењено да припада групи најзначајнијих за наша основна циљна тржишта. Учешће на осталим значајним изложбама остварују са тенденцијом временски развученог покривања одређеног региона, односно наизменичним учешћем на неколико изложби. Тако је почевши од 2003. године Југоимпорт – СДПР присуствовао на следећим светским изложбама НВО: IDEX 2003, 2005, 2007. (Абу Даби, УАЕ), LAAD 203, 2005, 2007 (Рио де Жанеиро, Бразил), EUROSATORY 2004, 2006 (Париз, Француска), SOFEX 2004, 2006 (Аман, Јордан), DEFEXPO 2004 (Њу Делхи, Индија), DSA 2004 (Куала Лумпур, Малеизија), DEFENCE 2005 (Бангкок, Тајланд), DSEI 2005 (Лондон, Велика Британија), ASIAN DEFENCE TECHNOLOGY 2006 (Сингапур).

Наступ у Абу Дабију

Ове године Југоимпорт – СДПР учествовао је на две међународне изложбе НВО – IDEX 2007 и LAAD 2007. У Абу Дабију, у периоду од 18. до 22. фебруара ове године, одржана је осма међународна изложба НВО IDEX 2007. Престиж те изложбе недвосмислено указује на познате амбициозне развојне тенденције земље домаћина, које су уочљиве у свим областима стваралаштва. Осим тржишта земље домаћина и земаља залива, IDEX покрива тржиште Средњег истока, али и тржишта земаља централне Азије, а делимично и земаља јужне и југоисточне Азије, односно Далеког истока.

Укупни квалитет изложбе посебно унапређују пратеће манифестације: демонстрације тактичке покретливости борбених и неборбених возила, које се током трајања изложбе свакодневно обављају на специјално припремљеним полигонима, смештеним уз главни изложбени простор; изложба средстава ратне морнарице, која се обавља у луци Порт Зајед; демонстрација бојним гађањем, која је ове године обухватила само гађање из средстава стрељачког наоружања. Ти садржаји апсолутно надомештају смањен број учесника на овогодишњој изложби (862 учесника на IDEX 2007, у односу на више од 1.200 учесника на DSEI 2005, и више од 1.000 учесника на EUROSATORY 2006), те чине укупну слику другачијом.

Југоимпорт – СДПР је, у својству интегратора промотивног наступа одбрамбене индустрије Србије, присутан на тој изложби од 2003. године, уз постепено квалитативно и квантитативно повећавање обима и садржаја наступа, сразмерно тежњи повећања обима пословања. На Југоимпортовом сајамском штанду у презентацији одбрамбене индустрије учествовали су и представници Министарства одбране Републике Србије (Управа за одбрамбене технологије, ВТИ, ТРЗ и Војна академија), а и предузећа одбрамбене индустрије (Застава-оружје, Крушик, Слобода, МБЛ и ЕдеПРО).

Југоимпорт је ове године учествовао и на изложби LAAD 2007, која се одржава априла сваке непарне године у Рио де Жанеиру, и представља основну изложбу одбрамбених технологија у Латинској Америци. А од 26. до 29. јуна један је од организатора домаћег сајма наоружања Партнер 2007.

ИЗЛОЖБЕ ОДБРАНЕ

Иако идеју о установљивању међународне одбрамбене изложбе Партнер није директно иницирао, Југоимпорт – СДПР је од самог зачетка те идеје Београдског сајма и Министарства одбране дао пуну подршку њеној реализацији. Ове године је трећи пут заредом суорганизатор те манифестације, која се одражава под покровитељством Министарства одбране, а у организацији Београдског сајма.

Сарадњи у организовању и реализацији манифестације Југоимпорт – СДПР је приступио имајући у виду властита искуства у организацији наступа на сајмовима одбране у свету, где је био интегратор промоције српске одбрамбене индустрије. Сагласно томе, организација међународних изложби одбране (без обзира на то да ли изложба има глобалне, регионалне или националне амбиције) данас у свету представља врло сложен и скуп пројекат, чији је развојни потенцијал у сагласности са општим предусловима земље домаћина – пре свега њеном привредном, тј економским потенцијалом и војнополитичким окружењем. Веома су значајни и стање у региону, односи са земљама у региону, евентуално постојање регионалних изложби, припадност и усмереност одређеним савезима, те доктрина развоја оружаних снага, степен развоја и амбиције у развоју одбрамбених технологија.

У земљама Источне и Југоисточне Европе последњих година установљене су бројне изложбе регионално-нацио-

ремонтних завода и опитних центара. У организацији овогодишњег Партнера концепт је нешто измењен: Министарство одбране, као покровитељ манифестације, организује наступ војних установа – ВТИ, ТОЦ, техничких ремонтних завода, Војне академије, Војног музеја, Војномедицинске академије (ВМА) и Војногеографског института (ВГИ), док Југоимпорт – СДПР на свом интегралном штанду окупља предузећа одбрамбене индустрије. Осим шест предузећа са већинским државним капиталом (Застава-оружје, Крушик, Слобода, ПИБ, МБЛ и ППГУ), ту су и Прва петолетка – наменска, 14. октобар, ЕИ Ниш, Тигар техничка гума, Чајавец, ЕдеПРО, Ирители, Телеоптик, Ватроспрем, и друга.

Испитивање тенка М-84 А Б1 у Кувајту

налног својства (у Грчкој – Defendory, Турској – IDEF), које спадају у регионалне изложбе са значајном традицијом, док су пре десетак година установљене изложбе у Мађарској, (Југоимпорт – СДПР учествовао 2001), Пољској, Румунији, Бугарској, Чешкој и Македонији (Југоимпорт – СДПР учествовао 2001).

Своје учешће у реализацији изложбе Партнер, од самог почетка 2004. године, Југоимпорт – СДПР види у организацији заједничког наступа предузећа одбрамбене индустрије Србије. На претходној изложби – 2005. године, Југоимпорт – СДПР је интегрисао наступ предузећа одбрамбене индустрије, Војнотехничког института, техничких

Штанд је организован као на наступима у којима Југоимпорт – СДПР приказује одбрамбену индустрију Србије на изложбама у свету – архитектонски хомоген штанд, са експонатима средстава НВО и презентацијама сврстаним по борбеним системима, уз јасно назначене произвођаче средстава. Таквим наступом показале се технолошка организованост и разноврсност понуде предузећа српске одбрамбене индустрије.

Домаћој јавности су свакако познати проблеми који тренутно оптерећују одбрамбену индустрију Србије. Сајам Партнер 2007 биће добра прилика да се прикажу и неки резултати и успеси, пре свега у осва-

јању нових технологија, а све ради заузимања што бољег положаја на светском тржишту, што је уједно и најбољи начин да се наведени проблеми превазиђу. Партнерима из иностранства – официјелним војним делегацијама, пословним партнерима, изасланицима одбране, али и домаћој стручној јавности биће приказана генерална понуда у области стрељачког и пешадијског наоружања ватрене подршке: минобацачи и бацачи граната, артиљерија, противоклопна средства, муниција за стрељачко наоружање, топови средњег калибра, туреле за уградњу у борбена возила, минобацачи, артиљерија, тенковски топови, артиљеријске ракете великог домета, барути, барутна пуњења, ракетна горива, експлозивни и експлозивне композиције, вођене ракете, средства електронског ратовања, лична опрема, компоненте ваздухопловне индустрије, компоненте хидраулике и пнеуматике, интегрисана погонска група за уградњу у тенкове, програми оклопљавања и наоружавања борбених и неборбених возила итд.

НОВИТЕТИ

На овогодишњој домаћој сајамској манифестацији први пут ће јавности бити приказани и прототипови, односно функционални модели средстава НВО из најновијих развојних програма које реализује Југоимпорт – СДПР као носилац развоја, а у сарадњи са својим основним стратешким и технолошким партнерима – предузећима српске одбрамбене индустрије.

Југоимпорт – СДПР, који је, да подсетимо, јавно предузеће у власништву Републике Србије, у последње време проширује и мења своју основну мисију: од државног маркетиншко-комерцијалне организације прераста у „системску кућу“ која обједињује и заокружује комплексне процесе истраживања тржишта, развоја, производње, промоције и продаје сложених средстава НВО, на основу интеграције сопствених ресурса са ресурсима предузећа одбрамбене индустрије, институција и установа МО (пре свега ВТИ, ТОЦ, техничких ремонтних завода и ГШ), и страних технолошких партнера. Таква маркетиншка и развојна стратегија даје резултате. Последњих година Југоимпорт – СДПР бележи значајан и сталан раст продаје – од око 20 одсто. Очекује су да ће се такво кретање наставити и наредних година, те да ће достићи ниво производње и извоза примерен реалним потенцијалима наше одбрамбене индустрије.

На Партнеру 2007 публика ће имати прилике да први пут види фамилију лаких минобацача великог домета – 60 mm, са цевима дужине 1.200 и 1.500 mm, фамилије нових ручних револверских бацача граната 40 милиметара. Домаћу промоцију доживеће и средства која су светској јавности приказана

први пут на изложби IDEX 2007: артиљеријски пројектил V-LAP, калибра 155 mm, домета 65 km, ракета калибра 262 mm са новим ракетним мотором, који омогућава остваривање домета од 65 km, командно-информациони систем за артиљерију и оклопна борбена возила, који је већ тестиран у пројекту модернизације тенка М84, вишенаменска оптоелектронска осматрачко-нишанска мултисензорска платформа, савремени систем за напад на земаљске циљеве – ALAS који се базира на вођеној ракети домета 25 km, са турбомлазним погоном и ТВ-вођењем са оптичким каблом, што омогућава вођење ван домета оптичке видљивости. У погледу пројектованих перформанси, односно примењених техничко-технолошких решења, ALAS представља, можда тренутно наш најамбициознији развојни пројекат.

На простору испред хале 3 Београдског сајма биће приказан модернизовани самоходни артиљеријски систем НОРА 552 К, са високим степеном аутоматизације свих функција оруђа – од превођења у борбени положај, прорачуна и заузимања елемената гађања, аутоматског пуњења оруђа пројектилима и барутним пуњењима, домета 44 km, који се остварује пројектилом са домаћим јединственим решењем гас-генератора, и развојним активно-реактивним пројектилом са гас-генератором, домета 65 km. Биће приказана и понуда у области средстава класичне и ракетне артиљерије, системи ПВО, борбена и неборбена возила, програми модернизације и конверзије тенкова, и друго.

Основне излазне перформансе наведених средстава омогућавају знатно побољшање борбене ефикасности, пре свега укупне ватрене моћи војске у односу на постојеће стање, уз значајна квантитативна смањења. Средства су пројектована управо за интеграцију у савремено мрежноцентрично бојиште и могу бити наш значајан улог у формирању будућих здружених снага са партнерским земљама.

ОТВОРЕНА ВРАТА

И до сада је Југоимпорт – СДПР посредовао у организацији учешћа својих дугогодишњих партнера из иностранства, гиганта европске одбрамбене индустрије – француске фирме ТАЛЕС и италијанске ФИН-

Противоклопни систем вођене ракете „бумбар“

МЕКАНИКЕ, који су на изложби Партнер наступили 2005. године. Основни циљ те сарадње јесте да се стекне увид у најшире структуре МО и ГШ Војске Србије, а и партнера из предузећа одбрамбене индустрије са производним програмом и технолошким могућностима иностраних партнера, ради опремања Војске Србије високософистицираним средствима НВО, али и остварења могуће производне кооперације области производње тих средстава за потребе Војске Србије, и трећих тржишта.

Имајући у виду познате и пре више година започете процесе реформи Војске СЦГ, данас Војске Србије, у смислу њене техничке, тј. квалитативне модернизације, а уз квантитативну рационализацију, јасно је да ће изложба Партнер почети да привлачи већи број иностраних предузећа произвођача сложених средстава НВО из Европе и Америке, а све ради директног опремања Војске високосложеним средствима, уз максимално остварљив ниво учешћа одбрамбене индустрије Србије. Таква тежња је, свакако, у сагласности са унапређивањем техничко-технолошког нивоа одбрамбене индустрије, што опет зависи управо од наше заједничке способности да се у наредном периоду прилагодимо и успешно одговоримо на све сложеније захтеве тржишта.

У Југоимпорту се надају да ће Партнер постепено прерастати у изложбу са преовлађујућом националном оријентацијом и постати значајна регионална изложба одбране.

Одржавање сајамске манифестације Партнер 2007 временски се поклапа са прославом 58 година рада Југоимпорта – СДПР, па ће на сајму тај догађај бити пригодно обележен. ■

Александар ЛИЈАКОВИЋ

ВОЈНОТЕХНИЧКИ ИНСТИТУТ

Војнотехнички институт, прва и највећа војна научноистраживачка установа у Србији, која се 60 година бави истраживањем и развојем нових средстава наоружања и војне опреме (НВО) *Партнер 2007*. у оквиру штанда Министарства одбране. С обзиром на значај, број и величину експоната, тој установи је припао заиста запажен простор – око 100 квадратних метара.

Партнер 2007, као и претходни сајмови (одржани 2004. и 2005), нема комерцијални значај какав имају велики сајмови овог типа у свету. То је манифестација која се надграђује и у перспективи би требало да добије регионални значај, а у оквиру тога и већи комерцијални значај. Због тога је и наступ ВТИ на претходним сајмовима, а и на овом сајму, усмерен пре свега на презентацију развојних пројеката, могућности Института и контакте са заинтересованим партнерима, у мери колико то успеју да остваре. За ту сврху биће приказане и две видео-презентације.

Прва подразумева представљање ВТИ у најширем смислу – од оснивања далеке 1948. године, рада на задацима истраживања и развоја НВО, основним делатностима које се негују у ВТИ и на лабораторијским капацитетима као бази из које је проистекло и верификовано више од 1.300

средстава НВО усвојених у наоружање Војске (у ВТИ је, у процентима, развијено 75 одсто средстава којим је наоружана Војска Србије, а више од 90 одсто производа наше војне индустрије настало је у његовим пројектним бироима и лабораторијама). У свету и земљи препознатљиви су савремени тенк са системом за управљање ватром М 84АБ, оклопни транспортер, класична и ракетна средства за противоклопну борбу на малим, средњим и великим даљинама, класични и ракетни системи за противваздушну одбрану, самоходни вишецевни бацачи ракета *пламен, огањ и оркан*, школски и борбени авиони *јастреб, орао и гaleb*, више типова невођених ваздухопловних ракета, морнаричких мина, и друго.

Захваљујући квалитетним истраживачко-развојним капацитетима и достигнутом нивоу знања и искуства, ВТИ је успешно развио одређена средства за потребе других армија, учествовао у концепирању и реализацији заједничких развојних пројеката и знатно допринео у преносу одређених војних технологија у друге земље.

Истраживањем и развојем нових средстава наоружања освојена је производња више савремених материјала и технологија ширег значаја и остварена сарадња с другим научноистраживачким установама и факултетима у земљи и иностранству.

Други филмски запис укратко ће представити актуелне пројекте на којима ВТИ ради или је рад завршио у блиској прошло-

сти. Видео-презентације ће у суштини бити секторске и обухватиће детаљније представљање најважнијих лабораторија, делатности, усвојених методологија и записе са лабораторијских и полигонских испитивања средстава из развоја. ВТИ располаже са 30 већих лабораторија, од којих су неке јединствене у земљи, а неке од њих превазилазе националне потребе и имају међународни значај. То су лабораторије за експерименталну аеродинамику, експерименталну модалну анализу, анализу сигнала и балансирање, експерименталну чврстоћу, специјална мерења у наоружању, испитивање ракетних мотора на чврсто гориво, испитивање експлозивних материјала, НЛ симулацију и телеметријска мерења, инерцијалне сензоре, нуклеарну и хемијску заштиту, анализу токсичних хемикалија, електромагнетску компатибилност, оптику и оптоелектронику, ТВ вођење, испитивање горива и мазива, испитивање возила, примењену спектрофотометрију, полимерне материјале и заштиту од корозије, металне

СА РАНИЈИХ САЈМОВА

Војнотехнички институт је на првом сајму наоружања и опреме – *Партнер 2004* (одржаном под покровитељством Владе Републике Србије и Министарства одбране СЦГ, а у организацији Београдског сајма), изложио око 50 експоната у облику модела и прототипова. Најзначајнији експонати су били: самоходни топ хаубица 155 mm НОРА-Б52, противоклопни ракетни систем *бумбар*, преносни систем за идентификацију кретања ПРЕСЕК, универзални модем, интегрисани оптички нишан дневни ДИН М-21 и ноћни оптоелектронски, вишеканални телефонски уређај ДМГ, аутомат 9 mm *пара М97* и фамилију муниције 5.56 mm М21. На том сајму је ВТИ добио награду Београдског сајма за изложбени експонат – самоходни топ-хаубица 155 mm НОРА-Б52, а чињеница је да је Институт развијао четири од пет награђених експоната на сајму, које су реализовале привредне организације СЦГ.

И на другом по реду *Партнеру*, одржаном фебруара 2005, ВТИ је приказао више од 30 експоната, модела и прототипова. Посебно занимање исказано је за извијачку беспилотну летелицу ИБЛ-2000, ласерски вођену бомбу, ракету ваздух–земља *гром-Б*, вишеканални телефонски уређај ДМГ, инжењерско борбено возило *муња*, електроагрегат АДП-100.

Инжењерско борбено возило „муња“

материјале, хидроакустику, физичко-техничка мерења, испитивање уређаја у условима околине, нуклеарну радиометрију и дозиметрију, прототипове и др.

Највећи број експоната који ће бити изложен на сајму практично је већ припремљен. Део тих експоната ВТИ је раније излагао, део, као посебан облик пословне сарадње, уступају *Југоимпорту – СДПР* за излагање на светским сајмовима (на којима ВТИ нема могућности да се појављује), а део нових експоната је у завршним фазама припреме. Тако ће на Партнеру 2007. бити изложена позната средства која су раније излагана, а која улазе у завршне фазе развоја: ласерски вођена бомба, противоклопни ракетни систем *бумбар*, модификована *маљутка* са новим бојним главама, аутомат 9 mm, минобацил великог домета 120 mm, оптоелектронска опрема војника пешадије, неконтактна на дно положена мина МНЛП-М 90, и др. Осим поменутих средстава, на сајму ће бити изложен и део експоната који представљају елементе сложених средстава и система, као што су: балистички рачунар као елемент СУВ-а артиљеријских оруђа великог домета, ТВ-глава за самонавођење, погонска пуњења различитих пројектила, уређај за заштиту тенковских мотора од погрешног стартовања, уређај за заштиту оклопних возила од експлозије горива и пожара и уређај за емулацију код бродских СУВ 9ЛВ.

На штанду ће бити и експонати као што су: крешерни мерни системи, макета модернизованог БРДМ-а – возило вук, унутрашње и спољашње аероваге, просте и сложене испитне епрувете за различите врсте испитивања материјала. Посебан простор је предвиђен за издања као што су *Научнотехнички преглед*, часопис који две године издају на енглеском језику и који је

Рафал из унапређеног „огња” - детаљ са завршних испитивања ТОЦ-а у Никинцима

рангиран као часопис од националног значаја, те *Технички информатор* и *Научнотехничке информације*.

Очекује се да ће посебна пажња, и домаће и међународне јавности, бити усме-

рена на средства која се излажу први пут. То су: мини беспилотна летелица, систем КОРС, мерач координата летелица, систем за звукометријско извиђање и радио гониометар за WVF/UVF опсег RGK 2/3.

Ради успешног извршавања наведених задатака, укупна научноистраживачка делатност обухвата велики број примењених истраживања у свим техничким областима – више од 20 специфичних подручја војне технике. У институту раде 22 доктора и 70 магистара и специјалиста техничких наука и научних дисциплина значајних за истраживање и развој средстава НВО. Двадесет истраживача ВТИ је с научним звањем, а њих петнаест се ангажују као предавачи на факултетима и високим војним школама у земљи.

За подршку задацима општих и примењених истраживања и развоја средстава НВО Институт развија и користи сопствени научнотехнички информациони систем. ■

Испитивање гађањем модернизованог тенка М-84

ТЕХНИЧКИ ОПИТНИ ЦЕНТАР

Трећи пут заредом на сајму НВО *Партнер* наћи ће се и Технички опитни центар. То је војна научноистраживачка установа у саставу Управе за планирање и развој Генералштаба Војске Србије, која је основана марта 1973. године. Овлашћени је орган Министарства одбране за испитивање средстава НВО сва три вида војске, електронских и електромеханичких делова, компонента, процеса и резервних делова који се освајају и за еталонирање мерне опреме, а надлежан је и за обуку и оспособљавање пробних и опитних пилота.

Основна мисија ТОЦ-а је да испита и оцени квалитет свих средстава наоружања и војне опреме, произведених у земљи или у иностранству, која се уводе у наоружање наше војске и служе за њено опремање. Поред тога, у обавези је да свим организационим јединицама Министарства одбране и Војске обезбеди следљивост мерења до наших националних еталона или националних еталона метроло-

шки развијених земаља. За потребе испитивања и еталонирања Центар је развио 25 лабораторија и један полигон – Никинци (за сложена испитивања класичног наоружања свих калибара и земаљског ракетног наоружања Копнене војске, Ваздухопловства и противваздухопловне одбране и Речне морнарице), а поседује и одговарајући кадар – 120 истраживача са високом школском спремом, од чега шест доктора наука и 25 магистара техничких наука.

Готово сва средства НВО која су за потребе опремања Војске освајана или увезена у протекле три и по деценије, испитана су у Центру. Опрема којом располаже та установа омогућава симулацију услова потребних за валидно испитивање и оцењивање пре доношења одлуке о усвајању средстава и њиховом стављању на располагање јединицама Војске. Наравно, посебна пажња се посвећује карактеристикама безбедности, али свако средство се оцењује и према низу других

Значајна активност опитног центра је презентација ваздухоплова домаће производње на међународним аеромитинзима

тактичко-техничких захтева и карактеристика: од квалитета техничке документације, преко функције у свим предвиђеним експлоатационим условима употребе, па све до погодности за употребу, компатибилности, унификације, трајности и других параметара интегралног техничког обезбеђења.

Центар је своје искуство на пословима оцењивања усаглашености средстава НВО пренео и на послове испитивања и сертификације техничких производа који се користе на цивилном тржишту, али углавном на специфичне техничке производе за чију сертификацију није постојало сертификационо тело у Републици Србији (противпожарне апарате, шлемове за заштиту у индустрији и ватрогасне шлемове, заштите опасаче, итд). Реализујући послове сертификације и потврђујући, сертификационим испитивањем и накнадним надзором, усаглашеност производа са постављеним захтевима, ТОЦ обавља значајну улогу у процесу обезбеђења тржишта Републике Србије квалитетним средствима за заштиту, односно безбедност грађана. Сертификација представља додатну вредност производа, па је овај процес од великог значаја и за произвођаче и дистрибутере средстава.

Део послова ова установа обавља према склопљеним уговорима, као што су већ постојећа два са Републичком агенцијом за телекомуникације (РАТЕЛ) – о контроли усклађености телекомуникационих мрежа, система и средстава са прописаним стандардима и нормативима и испитивању и мерењу у поступку техничког прегледа радио-станица. Технички опитни центар је призната испитна институција од Српског регистра бродова ЈУГОРЕГИСТАР за мерења низа физичких величина.

Претежну делатност Центра чине примењена и развојна истраживања у области утврђивања нових метода, критеријума и поступака испитивања, еталонирања, контролисања НВО. То је за сада једина установа Министарства одбране и Генералштаба Војске Србије која је акредитовала своје испитне и метролошке лабораторије.

На *Партнеру 2007*. ТОЦ ће представити атрактивне видео записе којима су забележена испитивања сложених система НВО. А посетиоци ће моћи да виде који пут пролази војна техника пре него што дође у јединице. ■

Фото документација Техничког опитног центра

ПРВА ИСКРА – НАМЕНСКА

Компанија „Прва искра – наменска а. д.“ основана је 1939. године на старим погонима компаније „Вистад“, а 1946. стартовала је прва производња ТНТ-а. Налази се на 25 km од Београда и представља једино предузеће домаће одбрамбене индустрије које се бави производњом, развојем, регенерацијом и продајом војних и цивилних (комерцијалних) експлозива. Њихови производи намењени су гранама привреде које користе експлозиве као што су рударство, индустрија нафте и гаса, индустрија за прераду метала, путна индустрија, те произвођачима минско-експлозивних средстава и привредних експлозива.

„Прва искра“ има сопствене технологије за производњу различитих типова високо бризантних експлозива као што су: TNT, HMX, RDX, PETN, и њихових композиције, са лиценцом за извоз производа и трансфером технологија по принципу *кључ у руке*. Својевремено је на извозу технологија та фабрика остваривала зараде од неколико десетина милиона долара, док је продаја експлозива доносила вишеструко веће приходе.

Производња пентрита, хексогена и октогена прекинута је несрећом која се догодила прошле године, а обнављањем главног објекта за производњу најтражнијег експлозива данашњице – октогена, који се користи за производњу ракетних система, отвориле би се перспективе за извоз. У свету га производи само неколико земаља, а у овом делу Европе нико. ■

„Застава – оружје“, наша најстарија фабрика оружја, постоји од 1853. године. У свом производном програму има комплетан асортиман ловачког, спортског и оружја за личну одбрану, чиме се може похвалити ретко која фабрика у свету. Са њених производних линија излазе и оружја и оружја намењена потребама редовног састава Војске СЦГ и специјалних јединица МУП-а, а захваљујући традицији и доказаном квалитету, крагујевачко оружје је заступљено на свим континентима света.

У сарадњи са Војнотехничким институтом, или самостално, стручњаци те фабрике освојили су конструкцију полуаутоматске пушке и фамилију аутоматског оружја „Застава“ (ФАЗ), неколико генерација снајперских пушача (М.69, М.76, М.91, М.93) и конструкцију далекометне 12,7 mm AMR пушке. Освојена је и производња нове генерације домаћих аутомата (М.92), аутоматског бацача граната М.93, а већ дуго се и нашироко прича о пушци М-21 у калибру НАТОа. ■

Компанија „Слобода“ из Чачка, од оснивања 1948. године, послује као државно, односно војно предузеће. Асортиман производа те компаније броји око 150 артикала и има најшири војни производни

Њен производни програм чине ПА муниција калибра од 20 до 57 mm, авионска муниција калибра од 23 до 30 mm, тромблонске мине свих типова, ручни бацач ракета калибра 64, 90 и 120 mm, муниција за аутоматске бацаче граната 30 и 40 mm, артиљеријска муниција од 76 до 155 mm, упаљачи свих типова за средства из свог програма и за потребе ремонта муниције. Производе специјалну муницију за полицијски програм, вежбовна средства, израђују и прерађују смеше и експлозиве и друго.

Квалитет више тој фабрици представља сертификат ISO9001. ■

Предузеће „Милан Благојевић – наменска“, Лучани, основано је 1949. године искључиво за војну производњу. И данас је 80 одсто производње те фабрике укључено у војни програм, а само 20 одсто у цивилни, али са једном разликом – 85 одсто војне производње извози се у више од 30 земаља света. Изванредан производни програм, почев од класичних до најсавременијих специфичних типова барута који се производе по Winchester Olin технологији, уз међународно признат и проверен квали-

програм. Само је у протеклих десет година у тој фабрици забележен највећи развој у историји – освојила је 85 нових производа.

тет свих производа, затим производња сагоривих елемената и додатни програм наменских и комерцијалних типова нитроцелулозе, адути су за даљи успешан пласман њихових производа у свету.

Основни војни програми те фабрике раде се по међународним стандардима MIL, GOST и STANAG, а предузеће је власник сертификата којим се потврђује да је систем менаџмента квалитетом проверен и усаглашен са стандардима квалитета JUS ISO 9001:2001. Тај систем менаџмента квалитетом односи се на нитроцелулозу, целулоид и производе од целуоида, раствараче, баруте, барутна пуњења, сагорљиве елементе за муницију 125 и 155 милиметара. ■

ИНДУСТРИЈА КАБЛОВА

„Индустија каблова Јагодина“ (ФКС) основана је 1947. године а са редовном производњом отпочела је 1955. године. Данас је то Холдинг предузеће мешовите својине. Највећи је домаћи произвођач каблова, кабловског прибора, конектора, кабловских сетова и прикључака. Значајни део своје производње пласира на инострано тржиште.

Производи са именом ове фирме нашли су примену у више од 80 земаља света. За квалитет својих производа Индустија каблова поседује више од 100 атеста – сертификата које су издале иностране институције из Русије, Шведске, Француске, Немачке, Холандије, Аустрије, САД, Канаде.

Производни програм ФКС садржи више од 20.000 различитих производа. Они се стално усавршавају а уводе се и нови. Производи јагодинске фабрике израђују се према свим познатим светским стандардима, а и према посебним захтевима купаца. ■

Холдинг корпорација Крушик основана је давне 1937. године, а данашњи назив носи од 1948. када је од приватне фирме постала друштвено предузеће.

Његов основни програм била је и остала минобацачка муниција и то у комплетном асортиману – разорна, димна, осветљавајућа и вежбовна муниција. Посебно место заузима наменска производња са висококвалитетним технологијама ракетног програма, који је годинама био окосница развоја предузећа и извозних резултата.

Данас се у „Крушику“ производе средства НВО за све видове Војске. Поред минобацачког и ракетног програма, за потребе Ваздухопловства освојен је већи комплет пиропатрона и ракетних мотора за катапултирање пилотског седишта. У артиљеријском програму преовладава производња артиљеријских зрна са упалачима и топовским капислама, а од балистичких артиљеријских ракета производе ракету *пламен*. Недавно је та ракета унапређена и под називом *пламен-Д* постиже већи домет. У фабрици су освојени и произведени и минобацачки упалачи, који су унифицирани за све калибре мина.

И ова корпорација је успоставила и сертификовала систем менаџмента и квалитета сагласно Стандарду ЈУС ИСО 9001:2001 и СНО 9000/05. ■

ПРВА ПЕТОЛЕТКА – НАМЕНСКА

Основне делатности Индустије хидраулике и пнеуматике „Прва петолетка – наменска а. д.“ из

за све видове војске. У њиховом производном асортиману је и производња минобацача, ваздушних пушака, пушака за полицију...

У „Првој петолетки“ се, сем тога, ремонтују, одржавају и испитују њени производи и производи других произвођача. ■

Трстеника су конструкција, развој и производња различитих хидрауличких и пнеуматских, серво компонената и уређаја за авионе, тенкове, борбена возила (стајни трапови, пумпе, мотори, цилиндри, сервопокретачи, електрохидраулички серво разводници, агрегати, земаљска опрема)

vatrosprem

„Ватроспрем а. д.“ производи све типове ватрогасних возила за потребе цивилних и војних јединица, а и возила за гашење пожара, пожара у индустрији и на аеродромима. До сада је у тој фирми произведено више од 5.000 возила свих врста и намена на шасијама Mercedes-Benz, ФАП, IVECO, MAN, татра, камаз, застава, Scammell, FAUN. Поред тога, „Ватроспрем“ је једини испоручилац ватрогасних возила за Војску јер су једино она задовољила изузетно строге захтеве и успешно прошла сва испитивања војне контроле квалитета.

„Ватроспрем“ производи и цистерне за питку воду, за транспорт горива и друге надградње. Такође, у свом производном програму имају противпожарну опрему и стабилне системе за гашење пожара. ■

SANDRA CORPIKO

„Sandra Corpiko“ из Пожаревца је фабрика обуће која производи специјалну и модерну мушку и женску обућу, са дневним капацитетом од 500 до 700 пари. Највећи купци су МУП Републике Србије и Војска Србије, а преко 50 одсто производње пласира се у извоз. ■

IRITEL

БЕОГРАД

„Ирител“ је данас водећа фирма у нашој земљи у области истраживања, развоја, производње и инжењеринга у телекомуникацији и електроници. Такође, производи радио-комуникационе системе, системе преноса, комутационе системе и енергетску електронику, а у оквиру специјалних програма војне и радарске системе, те системе за електронски рат. „Ирител“ има у свом саставу Институт са више од двадесет доктора и магистара наука. ■

ТИГАР – ТЕХНИЧКА ГУМА

„Тигар – Техничка гума“ д. о. о. из Пирота је производно-услугни део Корпорације „Тигар“ а. д. и запошљава нешто мање од 300 радника. Производња артикала из програма техничке гуме по-

чиње још од оснивања „Тигра“ 1935. године, а као посебна организациона целина „Тигар – Техничка гума“ д. о. о. постоји од 1966. Та година је значајна по томе јер први пут отпочињу са производњом лопти, најпознатијем производу на просторима бивше Југославије. Након тога производи „Тигар – Техничке гуме“ д. о. о. налазе своје место у ауто-индустрији, рударству и металургији.

Предузеће располаже широком палетом производа – гумених цеви специјалне намене, гумених цеви за хладњаке мотора, гумених ЕПДМ профила, појасеве за ауто-индустрију, затим материјала за обнављање пнеуматика, пресованих производа, глина-метал производа, лопти и спортске реквизите, материјала за облагање млинова, производа од рециклиране гуме, гумено-ваздушних амортизера и др. ■

ФАП КОРПОРАЦИЈА

Прибојска ФАП корпорација а. д. највећи је произвођач камиона и аутобуса у земљи. Са радом је почела 1953. када је отпочела производња тешких возила по лиценци SAURER-WERKE. Сталним инвестиционим улагањима ФАП је оспо-

собљен за капацитете од 10.000 возила, а 1979. је забележена као рекордна година јер је тада произведено више од 7.000 возила.

Примарни производи ФАП-а су вучна привредна возила укупне масе од 10 до 32 тоне и снаге од 88 до 279 kW, а сем камина и аутобуса производе и камионске и полиприколице, делове и прибор за моторна возила, све врсте зупчаника и пружају услуге из области метало-прерађивачког занатства.

Своје високо место у привреди ФАП је стекао захваљујући дугогодишњој осмишљеној стратегији пословања, сталним инвестицијама и побољшањем квалитета производа и запошљавањем стручњака. Успешност компаније најбоље се огледа у извозу производа који досежу најудаљеније тачке света, а сарађују са светским корпорацијама, међу којима су Мерцедес, SAURER-WERKE, SANOS, STEYR, CUMMINS... Од 2005. године ФАП у возила уграђује искључиво моторе мерцедес EU3 и CUMMINS EU 3.

На сајму Партнер 2007 та фабрика ће представити возило ФАП 1118 4x4, које се испитује за војне намене. ■

TECOM ELECTRONIC

Пословни систем Tecom electronic из Београда сервисира, ремонтује, усавршава и производи стрелишну опрему за Војску. ■

ПРОИЗВОДЊА
МИЛЕ
ДРАГИЋ

Приватна компанија „Производња Миле Драгић“, основана 1985, производи војно-полицијску заштитну опрему, опрему намењену запосленима у агенцијама за F:T:O:, опрему за лов и риболов и ХТЗ и ППЗ опрему. У укупном промету производа извоз чини 70 одсто, а извозе у више од 30 земаља света. Из производног програма издваја се производња балистичке заштитне опреме. Међутим, ништа мање атрактивни нису ни производни програми: обуће, одеће, мобилна опрема за смештај...

Визија компаније је да постане лидер производње војно-полицијске опреме у Европи. За то је гаранција систем квалитета. Брига за квалитет је заступљена у свим функционалним сегментима Компаније – од управљања до оперативе. Процеси производње су у сагласности са светским стандардима ISO 9001 и ISO 14000. Добијањем сертификата TUF за квалитет, компанија је постигла светску репутацију. ■

Компанија „Уча интернационал“ д.о.о. има традицију дугу више од 80 година. Годином оснивања сматра се 1924. када је „Уча“ била услужно-занатска радионица за чишћење и фазонирање шешира. Проширењем делатности и увођењем машине за производњу шешира и берета, фабрика поприма карактер индустријске производње. Захваљујући дугогодишњој традицији у овој производњи и веома пажљивом неговању, очувању и развијању посебног мајсторског кадра, фирма је достигла висок квалитет и реноме и на основу тога значајне позиције на домаћем и иностраном тржишту.

Годишње количине испоручиваних беретки иностраним купцима (до увођења економских санкција нашој земљи) кретале су се од 300.000 до 400.000 комада, а неки од најзначајнијих војних партнера били су земље НАТО, УН, све арапске земље, а цивилни партнери били су: у Великој Британији – Compton Webb, Marvellairs Limited, СТ Со, у Данској – Hotri-Lars Trier Hansen, у Холандији – Hassing. Купци њихових беретки били су и Француска и Руска Федерација.

Средином 2005. године „Уча“ је приватизован, те од јула компанија послује под именом „Уча интернационал“ са 100 одсто учешћа приватног капитала. Производна линија је комплетно ремонтвана и почела је производња беретки високог квалитета. Производе беретке (из војног и цивилног програма) и качкете од 100 одсто вуненог предива и са уграђеним квалитетним материјалима. Квалитет материјала и готових бере капа под сталном је контролом текстилног института ЦИС из Београда.

Војне беретке се производе искључиво на основу достављених узорака или техничке документације који се усаглашавају са њиховим контра узорцима. ■

региону и у групи су 20 највећих извозника у Србији. Највише извози у земље Европске уније, од којих је највеће тржиште Немачка, затим Велика Британија, Француска...

У њиховом производном асортиману су гумирана платна за ширу намену, маскерне мреже, филтери за пречишћавање воде и ваздуха, хемијски детектор ДХМ-11Б, заштитна одела, рукавице, чарапе, заштитне маске, капуљаче, заштитни шлемови, штитници, заштитне наочаре, респиратори, филтри, средства за детекцију и деконтаминацију.

За широку употребу, за заштиту респираторних органа, у тој фабрици производе респираторе М-621, М-681, УР-2, ПМ-1 и друге, у комбинацији са филтерима за специјалне намене и највеће класе ефикасности ПЗ. За заштиту респираторних органа и лица, израђују су заштитне маске: М2, М2Ф, М2ФВ, панорама Б-2Г и дечија маска МД-1.

Сви производи Корпорације „Трајал“ сертификовани су по светски познатим стандардима и имају „СЕ“ ознаке. ■

TRAYAL

Корпорација „Трајал“ из Крушевца је наш познати произвођач средстава за заштиту органа за дисање и тела, потом средства за пречишћавање воде и ваздуха, пиротехничких средстава, а познати су и по гумама за теретна возила и индустријске машине. Највећи су извозник у

**ZASTAVA
KAMIONI**

„Застава – камиони“ је друштво са ограниченом одговорношћу за производњу и промет привредних возила. Производња привредних возила у „Застави“ почела је пред Други светски рат, када је произведено 400 камиона фирме CHEVROLET за потребе југословенске војске. А почев од монтаже 162 теренска возила марке WYLUS (од 1953. године) па до данашњих дана, развијала се производња привредних возила.

Од 2001. године, после трансформисања и консолидације Групе Застава, „Застава – камиони“ послују у састави

новоформираног холдинга „Застава – возила“. Предузеће је од 2001. сертификовано према стандарду ЈУС ИСО 9001. У његовом производном програму налазе се две геме производа – возила корисне носивости од 1,2 до 5 тона која припадају класи лаких доставних возила (NET TURBO RIVAL), и возила средње класе у укупној маси до 8,2 тоне (GAMA EURO ZETA).

Поред основне делатности – производње нових камиона, у том предузећу поправљају камионе и специјална возила са надградњом из свог производног програма на индустријски начин. ■

FLUID Ultra

ФЛУИД УТВА АД је произвођач специјалних аутоцистерни за превоз опасних материја – за снабдевање горивом авиона, хеликоптера, тенкова, те пумпно-мерних агрегата за пуњење возила и препумпавање горива. ■

ORAO
I.S. za proizvodnju i servis

Компанија „Орао“, са седиштем у Бијељини, Република Српска (БиХ), производи и ремонтује авионске motore. Раде за војно и цивилно ваздухопловство. Обављају ремонт и испитивање турбомлазних мотора, производњу, монтажу и тестирање турбомлазних мотора и других склопова и делова у области ваздухопловства и машинске индустрије. Дизајнирају и производе опрему за тестирање, а и специјалне алате.

У оквиру компаније ради и Метролошка лабораторија, коју су надлежне институције овластиле за метрологију електричних и неелектричних величина. ■

ВАЗДУХОПЛОВНИ ЗАВОД „МОМА СТАНОЈЛОВИЋ“

Дуга традиција тог ремонтног завода повезана је са оснивањем аеропланске радионице на Крфу 1916. године. Бројне су делатности којима се данас Завод бави, а

обухвата ремонт, производњу и услуге.

Ваздухопловни завод „Мома Станојловић“ ремонтује надзвучне летелице – МиГ-21 и МиГ 29, млазне авионе – *супергалеб*, *галеб* и *орао*, транспортне авионе (Ан-26, Ан-2), клипни авион *утва-75*, лаке хеликоптере – *газела* и Ми-2, транспортни хеликоптер Ми-8. Завод је оспособљен и за све врсте ремонта клипних, турбоелисних и турбовратилних погонских група ОТО и дизел-мотора. Мотори и редуктори за све типове авиона и хеликоптера, након оправке, испитују се на испитним станицама, где се добијени резултати најпре верификују и након тога уграђују на ваздухоплове. Као мотори, тако се и сви агрегати и склопови ваздухоплова проверавају, ремонтују и испитују. Тај деликатан посао обавља се у специјализованим одељењима уз помоћ високостручног кадра и помоћу савремених уређаја, од којих је велики број производ самих стручњака Завода.

Поред ремонта ваздухоплова, мотора и противваздухопловних средстава, Завод ремонтује и сва остала ваздухопловотехничка и техничка материјална средства за ваздухопловство и противваздушну одбрану, као што су средства за опслуживање ваздухоплова, противпожарна средства, цистерне за гориво, транспортери, електро-

централне и електроагрегати, електропокретачи, средства ракетне технике, земаљска навигациона средства, итд. Ремонт ваздухоплова подржавају софистицирани компјутерски програми, помоћу којих стручњаци Завода, у конструкторским и технолошким бироима врло брзо и прецизно конструишу потребне делове.

У области производње, као подршке ремонту, израђују гумено-техничку робу од гуме или комбинације материјала гума-метал, а у оквиру машинске обраде израђују резервне делове од метала и других материјала. Завод је у могућности да производи делове и склопове од композитног материјала, а израђују и алате за обликовање делова од акрилног стакла и поликарбоната.

Осим за потребе ВС, „Мома“ ради и за цивилни сектор у земљи и свету. У тој установи изводи се специјалистичка обука и дообука кадра у ваздухопловно-техничка занимања, трансферише технологија у области ваздухопловне индустрије, и друго. ■

ТЕХНИЧКИ РЕМОНТНИ ЗАВОД КРАГУЈЕВАЦ

Технички ремонтни завод Крагујевац јесте специјализована, савремено опремљена војна установа, са високоразвијеном технологијом ремонта и производње муниције, муницијских елемената и других убојних средстава. Има потпуно заокру-

жен систем одржавања убојних средстава – од испитивања и праћења стања до генералног ремонта, почевши од муниције за лично наоружање, преко артиљеријске муниције свих калибара и мина свих врста, до невођених ракета за вишецевне лансере. Контролним испитивањима и испитивања хемијске стабилности барута, у Заводу се надзира и квалитет ускладиштених убојних средстава, те се на основу добијених резултата предлажу и реализују сва три нивоа њиховог одржавања.

Крагујевачки ремонтни завод израђују и ремонтују дрвну амбалажу за убојна средства и санирају места масовних експлозија – рашчишћавају и уништавају опасна убојна средства. Стицајем околности, од 1999. године били су ангажовани на скоро свим значајнијим санацијама места масовних експлозија и уклањања последица од тих експлозија.

У њиховом заводу израђују се алати и уређаји за одржавање убојних средстава, комплетних технолошких линија, обавља се пренос технологија и омогућује стручна помоћ и надзор. Уједно, пружају услуге превоза и складиштења убојних средстава. У тој установи пројектовани су и изра-

ђени покретна муницијска радионица за одржавање класичне муниције ПМР М85 и инжењеријски комплет за минирање и размирирање КМР-3, а у сарадњи са ВТИ израђена је јединица генератора гаса 155 mm XE ERFB-BB. ■

ТЕХНИЧКИ РЕМОНТНИ ЗАВОД ЧАЧАК

Технички ремонтни завод из Чачка је војнодоходовна установа чија је основна делатност техничко одржавање и генерални ремонт средстава борбене технике, укључујући и одговарајуће системе који јој припадају, агрегате и уређаје. ТРЗ производи и резервне делове за потребе ремонта борбених средстава, специјалне алате и специјалне надградње возила. Сем тога, пружа услуге машинске и термичке обраде, галванске заштите, регенерације делова, оправке и верификације мерних средстава и техничког прегледа радио-станица. У тој установи обављају се и послови инжењеринга на пројектовању објеката за ремонт средстава КоВ и осваја производња резервних делова. У Ремонтном заводу се, такође, конвертују и модернизацију средстава Копнене војске.

У сарадњи са Југоимпортом – СДПР и Војнотехничким институтом, на овогодишњем Партнеру ТРЗ ће представити модификовани тенк М84А, универзално инжењеријско возило муња, добијено конверзијом тенка Т-55, и борбено возило вук, настало конверзијом оклопног аутомобила БРДМ-2. ■

МТТ ИНФИЗ је предузеће за микроталасну технику, са дугогодишњим искуством у оправци, ремонту, редизајну и пројектовању софистицираних војних и цивилних система, на пољу енергетске електронике, аналогне и дигиталне електронике, ласерске технике, машинства, метеорологије. За војне потребе производи дигиталне радарске показиваче, радарске конзоле, ласере, а специјализовани су за ремонт, сервис и одржавање одређених радарских система, те модернизацију подсистема ракетног система *нева*.

Основни програм МТТ-ИНФИЗ је ремонт, одржавање и сервис радара АН/ТРС 70, АН/ТРС 63 и серије С600, модернизација подсистема ракетних система SAM-3 и SAM-6, производња универзалног дигиталног радарског показивача, сервис индустријске електронике, продаја термовизијских и ноћних камера, сервис и одржавање метеоролошких радара Mitsubishi, продаја, сервис и одржавање метеоролошких станица, сервис и одржавање електронике за медицинске уређаје, производња ласера и лампи пуњених племенитим гасовима, те сета учила за основне и средње школе.

Да би својим клијентима обезбедио брзу и квалитетну услугу предузеће уско сарађује са компанијама и научним институцијама признатим код нас и свету (као што су Институт за физику, Електронски факултет у Нишу, Електротехнички факултет у Београду, ТОЦ, ВТИ, ИРИТЕЛ...). ■

PRIMA HOSE

Акционарско друштво PRIMA HOSE а. д. Rubber industries, из Брвеника, производи гумена црева за све радне притиске. Својим корисницима нуди широк асортиман производа који покривају норме (стандарде): EN, DIN, SAE, GOST, JUS..., како би задовољили што захтева тржишта. У њиховом производном асортиману налазе се хидраулична и индустријска црева, спирална индустријска црева, технички гасови, а окренути су и аутомобилској индустрији.

Њихова гумена црева се данас широко примењују у скоро свим гранама индустрије, грађевинарству, бродоградњи, рударству, пољопривреди, широкој потрошњи... Гумена црева су намењена за уља, нафту и нафтне деривате, компримовани ваздух, воду и неагресивне течности, расхладне течности, хемијска средства, прехранбене флуиде, пескирање, кочилоне уређаје... Све врсте црева споља могу бити заштићена текстилним нитима, подцинкованим или прохром челичном жицом, безалкалним стакленим влакном или азбестом као заштита од механичких оштећења или високе температуре.

На Партнеру ће излагати у групи Опрема и наоружање возила, ваздухоплова и пловила. ■

„Еи Опек“ а.д. из Ниша, као акционарско друштво за истраживање, развој и производњу оптоелектронских компонента, поред основне делатности, пружа услуге из области електронике и телекомуникација. Такође, производи регулаторе и мераче, оптичке енкодере, фотоћелије, временске релеје свих типова, контролоре разних процеса по захтеву, пренапонску заштиту за телекомуникациону опрему, процесорске уређаје из области медицине.

За војску производе електронски темпирни упалач, детектор кумулативног млаза ДТК, уређај за електронско окидање за ЛРСВ 128 мм *пламен-С*, уређај за темпирање и проверу припале ракета *оркан*, *огањ* и *град*, управљачку кутију УК12, детектор вибрација, кончанице, уређај за темпирање електронског темпирног упалача за артиљеријску муницију и пренапонске заштитне модуле. ■

PIK AS

Производни програм компаније „Pik-as“ из Аустрије обухвата релеје, прекидаче за обарање, граничне прекидаче и микропрекидаче за тенкове, авионе, бродове и возила посебне намене. Израђују и системе термичког означавања, означаиваче за каблове, цеви и ПВЦ делове. ■

Независна група компанија специјализованих за електронику „Rohde & Schwarz“ има водећа решења у области тестирања и мерења, телекомуникација, радио-мониторинга и радио-локације, те сигурних радио-комуникација. ■

Група *Thales* – Thales group јесте водећи међународни произвођач електронике и система за потребе одбране, свемирске технологије и сигурности, уз услуге сервиса и одржавања.

Група упоредо развија цивилну и војну технологију, а све с једним циљем – сигурности људи, својине и нација. Развијајући глобалну мрежу истраживача високог нивоа, *Thales* нуди, без премца у Европи, могућности за развој и примену критичних информационог система.

Група *Thales* запошљава 70.000 људи у 50 земаља и прошле године остварила је зараду већу од 10,3 милијарди евра. ■

MMC GROUP

„MMC Group“ је произвођач и дистрибутер опреме за обезбеђење из Словеније. Управо су патентирали и, мултифункционални штит за полицију и војску *Shield Spitting Cobra* са додацима као што су сузавац, маркер, електрошокер, сирена... Уједно, дистрибутери су опреме за обезбеђење и полицију произвођача *Le protecteur* и *Scorpion* из Француске. ■

„Dumida д.о.о.“ је овлашћени дистрибутер и заступник возила и резервних делова фирми IVECO, Volvo и Peugeot за Словенију. Такође је и ексклузивни заступник IVE-

CO војних возила за програм специјалних војних возила. „Думида“ прерађује и дорађује возила, а и аутобусе за специјалне намене (превоз полиције и војске). Сем тога, обављају системску интеграцију специјалних возила и надградњи. ■

DR NEMO д. о. о. из Љубљане, једно од водећих словеначких предузећа у области атомске, биолошке и хемијске детекције и заштите јесте *Dr Nemo*. Бави се детекцијом бојних отрова, опасних хемијских, радиолошких и биолошких супстанци у природној средини, али и заштитом од опасних супстанци. ■

VESMOND

Фирма VESMOND д.о.о. из Београда више од 10 година успешно се бави заступањем иностраних фирми, међу којима водеће место заузима „Магнопромет“ из Македоније. Специјализована за увоз и извоз софистициране војне и полицијске опреме.

Уједно, VESMOND је генерални заступник швајцарске фирме POLYTRONIC International AG, која се бави производњом опреме (све врсте мета) за тренинг у отвореном и затвореном простору, немачког STEINER-OPTIK GmbH (реномираног произвођача оптичких нишана и догледова), америчког NIGHTLINE, Inc. (Northrop Grumman, Raytheon and Insight Technology), израелског AZIMUTH Technologies Ltd. (интегрисани системи за новођење и контролу), швајцарског DTS (Defence training systems sarl) – pop-up и ротирајуће мете и холандског Thales Optronics. ■

АКАДЕМИЈА ТЕХНИЧКОГ РОЊЕЊА

„Академија техничког роњења“ производи, увози и продаје опрему за рекреацију, професионално и техничко роњење, а и војну опрему: ронилачку, падобранску, пешадијску и опрему за специјалне операције. Заступају фирме OMG-Italy, OTS-USA, CIMSA-Spain, Instalaza-Spain, URO-Spain, Explorer-Italy. ■

ВОЈНОГЕОГРАФСКИ ИНСТИТУТ

Војногеографски институте (ВГИ) је установа Војске Србије која се бави научноистраживачким, развојним и производним радом у областима геодезије, фотограметрије, картографије, географских информационих система, картографске репродукције и других геодисциплина. Делује у саставу Управе за систем логистике Сектора за материјалне ресурсе Министарства одбране. Основан је 5. фебруара 1876. године као Друго одељење Главног Генералштаба Српске војске, а назив Ге-

VEKOM GEO

Приватно предузеће из Београда VEKOM GEO од јануара 2000. је генерални заступник за Србију, Црну Гору и Републику Српску, фирме Leica Geosystems AG (бившег WILD i Kern), водећег светског произвођача геодетских инструмената, геодетске опреме и система за прикупљање, обраду и презентацију геопросторних података из Швајцарске.

Осим набавке инструмената и прибора, предузеће VEKOM, за руковање свим инструментима из Leica обезбеђује обуку, а имају и овлаштен лиценцирани

сервис у Београду и пружају техничку подршку 24 сата. Издају сертификате о исправности мерила за инструменте свих произвођача. ■

ографски институт добија 1920. године. Данашњи назив Војногеографски институт датира од 1961. године.

Та установа је током 131 годину постојања дала огроман допринос свим националним геодетским радовима. А делатности њених стручњака јесу примењена развојна истраживања у областима геодезије, геофизике, фотограметрије и даљинске детекције, картографије, картографске репродукције и издаваштва, географских информационих система и контроле квалитета производа и услуга. Резултате рада ВГИ презентира у виду различитих врста карата, планова, фотографских докумената, астрономско-геодетских, геофизичких, алфанумеричких, статистичких и других података, научно-техничких публикација и докумената. Поред класичних, аналогних производа, у могућности су да корисницима понуде и широку лепезу дигиталних производа, за којима постоји све већа потражња.

Војногеографски институт поседује опрему за класичан и ГПС премер, геофизички и геомагнетски премер, аерофото-снимање, фотограметријску реституцију, картографску обраду, израду дигиталних карата и картографску репродукцију. А његови стручњаци сарађује са бројним организационим јединицама и установама Војске Србије и цивилним институцијама.

Основни подаци о топографским, прегледно-топографским, општегеографским, тематским и рељефним картама и другим публикацијама које издаје Војногеографски институт садржани су у *Информатору* о картографским публикацијама, али и на Интернет презентацији Војногеографског института. ■

ВОЈНИ МУЗЕЈ

Војни музеј је основан Указом кнеза Милана Обреновића августа 1878. године, а на предлог министра војног пуковника Саве Грујића. Прва музејска поставка отворена је 1904, поводом стогодишњице Првог српског устанка у оквиру крунидбених свечаности краља Петра I Карађорђевића. Музеј је приредио велики број тематских и студијских изложби, уредио више меморијалних комплекса и спомен- соба, издао више монографија, тематских и студијских каталога и других стручних публикација. Особита пажња посвећена је прикупљању предмета и формирању студијских збирки.

Данас Музеј поседује 30.000 предмета систематизованих у 12 збирки. Музеј располаже и специјалном библиотеком са фондом од 15.000 наслова из области историје, историје уметности, археологије, музеологије, и других сродних грана науке, и са више од 5.000 часописа. На сајму Партнер 2007. представиће део тог блага у посебној, за ту прилику осмишљеној поставци. ■

ВОЈНОМЕДИЦИНСКА АКАДЕМИЈА

И на овогодишњем *Партнеру* биће представљена Војномедицинска академија. А на питање откуд они ту – на скупу наоружања и војне опреме, одговор је кратак – како се средства ратне технике развијају, тако и лекари морају да им парирају техникама лечења и хируршким захватима, јер се они, између осталог, баве последицама дејства средства НВО на људе.

Организација рада, стручност, научни рад и комфор Војномедицинске академије, наше најзначајније медицинске установе, са традицијом лечења од 1844. године, досежу ниво светских стандарда. Кроз клинике и ординације ВМА дневно прође више од 7.000 људи. У тој установи 3.200 запослених лече војне и цивилне осигураника, а отворена је и за стране држављане, без посебне процедуре. Годишње се у ВМА уради више од милион лабораторијских анализа, више од 200.000 радиолошко дијагностичких процедура, око 13.000 мањих и већих хируршких интервенција, прикупи и обради више од 10.000 литара крви.

Али ВМА није само болница, она је и расадник научног и стручног кадра. У њој се организују последипломске студије из области медицине, фармације, стоматологије, биохемије, молекуларне биологије, ветерине, физичке хемије и психологије. Под кровом те установе одржавају се многобројни стручни и научни скупови, а ту своју базу имају и слушаоци Школе резервних официра. ■

ВОЈНА АКАДЕМИЈА

Војна академија је још једна од столетних институција наше војске. Основана је пре 157 година. То училиште деценијама шкољује младе официре за одговорне послове, а сем теоријских знања они имају прилике да се обуче и на средствима ратне технике којима наша војска располаже, али и да се обавесте о најновијим достигнућима у свету. Академци су укључени и у испитивања средстава наоружања и војне опреме, а на сајму *Партнер 2004*. млади студенти су приказали опрему и наоружање које ће носити будући војни професионалци по моделу 21.

На прошлогодишњем *Партнеру* Војна академија је први пут добила свој штанд. Иако мали, био је изузетно посећен. На њему су били представљени резултати неких научноистраживачких пројеката на којима раде. ■

НОВИНСКИ ЦЕНТАР

ОДБРАНА

Новински центар „Одбрана“ је установа у оквиру Управе за односе са јавношћу Министарства одбране Републике Србије. Основна делатност Центра јесте информисање јавности о функционисању система одбране, раду Министарства и Војске Србије. Новински центар „Одбрана“ у свом саставу има Одељење за новинско-издавач-

ку делатност, Одсек за Интернет презентације МО и ВС, Ликовно-графички одсек, Фото-центар и Одсек за опште послове.

Магазин „Одбрана“ редовно извештава о свим новинама у свету технике, посебно ратне технике. А на сајму ће Новински центар „Одбрана“ представити део своје новинско-издавачке делатности. ■

ВОЈНОФИЛМСКИ ЦЕНТАР ЗАСТАВА-ФИЛМ

Застава-филм је једина филмска кућа унутар Војске Србије. Постоји 59 година. За ту кућу дуге и богате традиције везује се неколико значајних датума. Датум који се обележава као Дан *Застава-филма* – 14. новембар, потиче из 1948. године, када је формирано одељење за производњу филмова Југословенске армије. Међутим, историја војне кинематографије сеже много дубље у прошлост, скоро до самих почетака филма. По угледу на француску војску, Вр-

ховна команда Српске војске, која се реорганизовала на Крфу, 1916. године формирала је сопствену фотографску и кинематографску службу. Тим чином успостављена је историја наше војне кинематографије, која траје више од осамдесет година, и која је зачета као четврта војна кинематографија у свету, одмах након француске, руске и енглеске.

Од тада до данас у *Застава-филм* су стварале бројне генерације синеаста. Бележили су камером не само детаље из војничког живота већ и сва друштвена и политичка дешавања. Њихове камере наћи ће се и на *Партнеру 2007*. и забележиће, историје ради, и тај значајан догађај. ■

Четвртак, 21. јун 2007.

11,00 Београдски сајам, свечана сала на првом спрату
Прес конференција поводом 3. међународног сајма наоружања и војне опреме „Партнер“

Уторак, 26. јун 2007.

11,00-11,15, Београдски сајам, хала 3
Свечано отварање сајма „Партнер 2007“

11,15 – 12,15 – Обилазак сајамске поставке у затвореном и на отвореном простору

12,15 – 12,30 – Београдски сајам – хала 3 – клуб на галерији
Разговор министра одбране Драгана Шутановца са новинарима

12,30-13,15 – хала 3 – клуб на галерији
Коктел за госте, новинаре и домаћине

13,30 – 14,00 – хала 3,
сала за презентације

Предавање о реформама Министарства одбране – предавач: Душан Спасојевић, помоћник министра за политику одбране
14,05 – 14,30 – хала 3

сала за презентације
Предавање о месту и улози одбрамбене индустрије у реформама система одбране –предавач: Илија Пилиповић, помоћник министра за материјалне ресурсе

15,00-15,30 – хала 3
– сала за презентације
Могућност испитивања квалитета техничких производа у Техничком опитном центру Војске Србије

15,35-16,00 – хала 3
– сала за презентације
Војнотехнички институт Београд – актуелни пројекти – предавач проф. др Младен Пантић, директор института

Среда, 27. јун 2007.**ДАН ПРЕЗЕНТАЦИЈА ДОМАЋИХ ПРОИЗВОЂАЧА НВО**

– групација Министарства одбране

10,30-13,00 – Београдски сајам, хала 3,
сала за презентације

Прикази пријављених радова:

- Испитивање теренског аутомобила ФАП 1118 у условима експлоатације – Биљана Вељковић, Александар Николић и Радоје Спасојевић

- Испитивање средстава личне балистичке заштите Мирослав Ђорђевић, Здравко Кнежевић, Стеван Ожеговић

- Квалитет НВО за потребе МО и ВС – Бранислав Јакић

- Квалитетом до пословне изврности – Бошко Димитријевић, Југослав Радуловић

- Стандардизација у МО и ВС – регулатива, актуелности и правци развоја – Александар Стефановић

13,30-14,00 – Београдски сајам, хала 3,
сала за презентације

Техничко-ремонтни завод Крагујевац – презентација

14,30-15,30 - Београдски сајам, хала 3,
сала за презентације

Весмонд, Београд, - презентација, Бернд Дењес, STEINER - Optik

Четвртак, 28. јун 2007.**ДАН ЈУГОИМПОРТА – СДПР**

11,00-11,30 – Београдски сајам, хала 3
сала за презентације

Презентација *Југоимпорт* – СДПР – маркетиншка и развојна стратегија

11,30-13,00 – Београдски сајам, хала 3
и изложбени простор испред хале

Мултимедијалне презентације, прикази средстава и функционалне демонстрације у хали 3

- Револверски БГ 40 mm

- Функционални модел фамилије бацача граната револверског 40 mm

- Тактичка снајперска пушка 7.62x51

- Пушка 7.62x51 усавршени модел приказан на Сајму иновација у Београду

- Фамилија пригушивача Телеоптик на пушкама домаће и стране производње

- Презентација минобацача фамилије M06, 60 mm са две дужине цеви - нов производ

- ALAS ракетни систем за напад на земаљске циљеве домета 25 km (60 km)

- ТОМС мултисензорска опто-електронска платформа

- Командно-информациони систем за КоВ

- Артиљеријска, класична и ракетна муниција великог домета

- Сферични барути и модуларна барутина пуњења

- Модуларна погонска група за тенк

- Компоненте конструкције ваздухоплова и ракета носача програма АРИЈАНА (Утва, кооперација у производњи)

Изложбени простор испред хале

- НОРА самоходно оруђе са демонстрацијом радњи на ватреном положају

- Средства ракетне артиљерије

- Системи ПВО

- Модернизација и конверзија тенкова

Петак, 29. јун 2007.**ДАН ИНОСТРАНИХ ПРОИЗВОЂАЧА**

11,00-12,30 Свечана сала управне зграде Београдско сајма
Thales, Француска – презентација комуникационе опреме и оптронице

15,00 – 16,00 – хала 3
сала за промоције

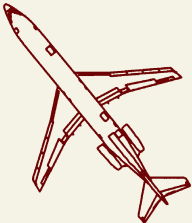
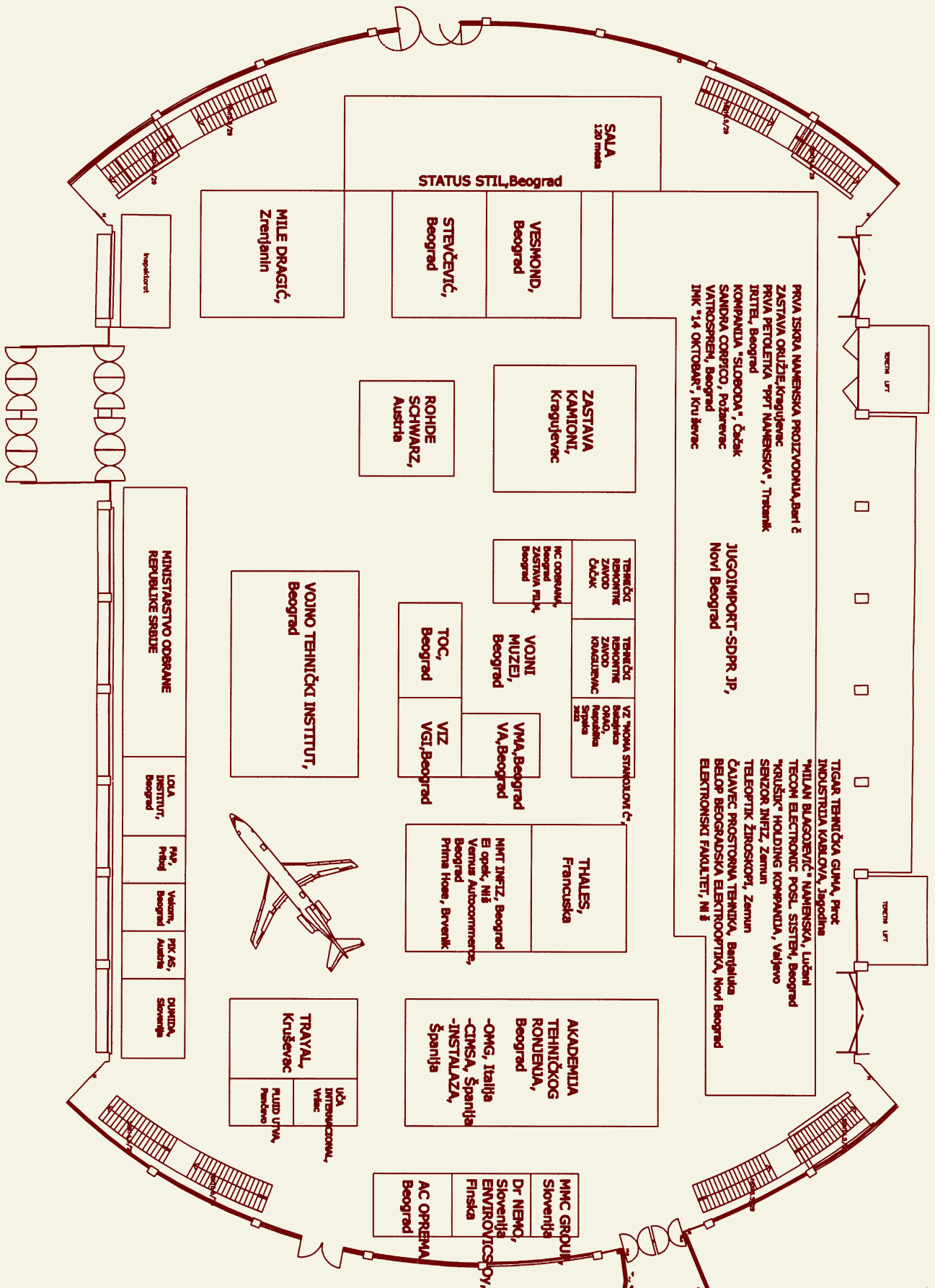
Конференција за новинаре, сумирање резултата сајма и додела награда и захвалница

19,00 – Завршетак сајма

Сајам наоружања *Партнер* одржава се на Београдском сајму, хала 3, од 26. до 29. јуна. Окупиће 60 излагача. Прва три дана биће отворен за посете од 10 до 17 часова, а последњег од 10 до 19 часова. У жељи да унапреди комуникацију између посетилаца и учесника те манифестације, Београдски сајам је приступио регистрацији пословних посетилаца и организацији пословних састанака за учеснике те смотре наоружања.

Регистрација пословних посетилаца је обавезна прва три сајамска дана, а последњег је публици дозвољена посета уз купљену улазницу. За пословне посетиоце улазница је и даље попуњен и оверен регистрациони лист који ћете добити у овом броју магазина.

Они који желе да сазнају нешто више о овој сајамској манифестацији могу да посете сајт www.sajamnaoružanjapartner.com, а за оне који желе да се информишу о свим осталим условима доласка на *Партнер*, паркирању, цени улазница и друго, могу да посете сајт www.sajam.co.yu или да позову телефоне 011/2655-486, 3615-298 и 2655-229.

ARCEHA

PARTNER ZA BUDUĆNOST

PARTNER ZA BUDUĆNOST

PARTNER ZA BUDUĆNOST

JUGOIMPORT-SDPR

Integrišuća snaga srpske odbrambene industrije

ALAS
Advanced Light Attack System

PARTNER ZA BUDUĆNOST

JUGOIMPORT-SDPR

kao suorganizator, poziva vas da posetite

Sajam naoružanja i vojne opreme

PARTNER 2007,

i štand Jugoimport-SDPR u

Hali 3 Beogradskog sajma.

Upoznajte se sa našim novim
razvojnim projektima i
dostignućima srpske odbrambene
industrije.

11150 Beograd, Bulevar umetnosti 2; Phone: (+381 11) 222 44 44, 222 44 00;

Fax: (+381 11) 222 45 77, 222 45 99; E-mail: fdsp@eunet.yu; www.yugoimport.com

industrije Integrišuća snaga srpske odbrambene industrije Integrišuća